

Kötter Tamás

A KUTYA AZ EMBER LEGJOBB BAJTÁRSA

Atábournok elégedettnek tűnt, az első manőverek nem várt sikerrel jártak. A vezetése alatt álló hadtest már az első napon áttörte a Vörös Hadsereg határmenti védelmi állásait, felszámolta az ellenállást, és egy felderítő alakulat még aznap elfoglalta a további előrenyomulás szempontjából létfontosságú airogolai átkelőhelyet; csapataink egyre közelebb kerültek ahhoz, hogy elérjék elsődleges stratégia céljukat, elfoglalják Dvinszket, és lehetőleg sértetlenül kézre kerítsék a város hídjait.

- A 8. páncélosadosztály kiért a Dvinszk felé vezető útra, és a jelentések szerint, legalábbis egyelőre, nem ütközik komolyabb ellenállásba - tért rá a részletekre a tábornok. - Tőle délre - bökött a térképre - a 3. gépesített hadosztály jóval nehezebb körülmények közt, mellékutakon, de szintén lendületben van. Mindkét alakulat szétzúzta az útjukat elálló szovjet alakulatokat, hetven harcocsit és számos tüzéségi eszközt semmisített meg - foglalta össze az elmúlt két nap eseményeit.

- Ez nagyszerű! - szakadt ki belőlem.

Magával ragadott a hév, a szívem hevesebben vert, illedelmes optimizmusomat vad lelkesedés váltotta fel. Minden, amiről eddig a tábornok beszélt, megelevenedett előttem. Elképzeltem páncélosainkat, akik a kék ég háttérében emeletnyi magasságban úszó poroszlopot verve diadalmasan törnek előre, az őket követő gyalogosokat - zubbonyuk ujja feltúrva, sisakjuk árnyékából elővillan elszánt tekintetük -, a fejük felett elhúzó harci gépek motorzaját, ezt a bonyolult szerkezetekből és emberekből összerakott, olajozottan működő gépezetet, amelyet a német precizitás tartott egyben és működésben.

- A helyzet azért nem ennyire rózsás - hűtötte le a kedélyemet a tábornok.

A térképhez lépett, és pontról pontra elmagyarázta a hadtestet alkotó három hadosztály helyzetét.

- Százhetven kilométer mélyen járunk az ellenséges területen, nemcsak a saját csapatainkat, de a határővezetben lévő orosz alakulatokat is jócskán magunk mögött hagytuk.

- Ezek szerint az oroszok bármikor befoltozhatják a részt, és elvághatnak bennünket az utánpótlástól.

Bár csak tartalékos tiszt voltam, így is elég volt egy pillantást vetnem a falon lógó, apró zászlókkal tarkított hadművelési térképre, hogy lássam, ha az ellenség összeszedi magát, és képes lesz nagyobb erőket bevetni, a hadtest komoly árat fizethet a gyors előrenyomulásért.

- Igen - bólintott a tábornok. - Jól látja, ám ennek ellenére úgy döntöttünk, hogy ha már egyszer sikerült megfogni Fortuna isten-asszony kezét, akkor nem engedjük el. A hadtestparancsnokság a két gépesített hadosztállyal tovább tör előre Dvinszk irányába. A 290-esek, gyaloghadosztály lévén, kissé lemaradtak ugyan tőlünk, de ez nem is baj, legalább magukra vonják a körzetben lévő orosz erők egy részének a figyelmét. Van még kérdése? - ült vissza a tábori asztal mögé a tábornok.

- A hadműveletekkel kapcsolatban nincs - feleltem. - De az oroszok érdekelnének.

- Mire gondol?

- Milyen katonák?

- Hogy milyen katonák? - dőlt hátra a tábornok. - Nem is tudom - szűrte lassan a szót. - Az a benyomásom, hogy az arcvonalbeli alakulataikat egyáltalán nem lepte meg a támadás, ellentétben a hadvezetéssel, amely valószínűleg nem számított rá, legalábbis egy ideig még nem. Ennek tudom be, hogy nem jutottak el az erős tartalékok összehangolt bevetéséig. Egyelőre egy esetlenül manőverező tömeggel állunk szemben, amelyet megfosztottak a professzionális hadvezetéstől.

- A tábornokokra gondol? - vettem közbe.

- Igen, amint ön is tudja, hiszen az oroszok nem csináltak belőle titkot, '37-38-ban gyakorlatilag lefejezték a vezérkart és a felsőbb hadvezetést szinte hadtestparancsnoki szintig, hogy aztán a profik helyére karrierpolitikusokat ültessenek.

- Szóval igazza volt a Führernek, amikor azt mondta, hogy a Szovjetunió csak korhadó épület, elég berúgni az ajtaját, és magától összeomlik.

- Az majd a következő hetekben eldől - felelte a tábornok vészjóslóan tárgyilagos hangon.

Mivel úgy láttam, hogy nem vagy nem teljesen osztja a vezér optimista gondolatait, és nem akartam elrontani a köztünk gyorsan kialakult fesztelen hangulatot, úgy döntöttem, nem erőltetem tovább az ügyet, inkább másra terelem a szót.

- És mit tudna mondani a katonáikról?

- Teljesen kiszámíthatatlan a viselkedésük. Európai ésszel felfoghatatlan - tárta szét a karját a tábornok. - Olykor maroknyi csoportok is heves és makacs ellenállást tanúsítanak, az utolsó töltényig harcolnak, és akkor sem adják meg magukat, ha már számukra is nyilvánvaló, hogy semmi értelme az ellenállásnak. Más esetben - folytatta a tábornok -, ugyanilyen érthetetlen okokból, jelentéktelen ellenállás után tömegével adják meg magukat. Természetesen kihallgatjuk őket, de semmiféle mintát vagy okot nem tudunk felfedezni a viselkedésükben. Sem az iskolázottság, sem a származás, sem a politikai szimpátia nem magyarázza ezt az ambivalens viselkedést. Egyszerű, tiszték nélkül maradt parasztkatonák képesek a kemény, szervezett ellenállásra, miközben tőlük néhány kilométerre hivatásosok vezette csapatok szinte ellenállás nélkül teszik le a fegyvert. A következő összecsapásnál aztán éppen fordítva áll a helyzet. Ki tudná...

A tábornokot kopogtatás szakította félbe. Fiatal hadnagy állt az ajtóban.

- Sürgős? - kérdezte a tábornok a tisztet.

- Sajnos igen.

A tábornok intett a hadnagynak, hogy lépjen közelebb.

Úgy sejtettem, hogy valami fontos dologról lehet szó, mert a fiatal tiszt egészen közel hajolt a feljebbvalójához, és fojtott hangon szinte a fülébe suttogetta a jelentenivalóját.

Mialatt beszéltek, szemérmesen az ölembe fektetett jegyzetfüzetemet néztem, próbáltam felidézni a tábornok korábbi gondolatait, hogy lejegyezzem őket. Persze azért az újságírói kíváncsiság sem hagyott nyugodni, lopva fel-felpillantottam, s bár néhány szón kívül semmit sem értettem abból, amiről főleg a fiatal tiszt beszélt - a tábornok csak ritkán szakította félbe a beosztottját egy-egy kérdéssel -, azt észrevettem, hogy a főtiszt arcát előbb a döbbenet, majd a borzalom és végül a harag torzítja el.

- Rossz hírek? - kockáztattam meg egy idő után a kérdést.

Miután a hadnagy mögött becsukódott az ajtó, a tábornok hosszú másodpercekig, mintha ott sem lennék, némán ült, és öklével ütemesen verte az ócska asztal falapját.

A hangomra, mintha álomból ébredt volna, felpillantott.

- Azt hiszem, hogy kaptunk egy kis ízelítőt az orosz katonák hadijoggal kapcsolatos elképzeléseiről – mondta, és felemelte a tábori telefont. - Ha már ennyire érdekli az orosz lélek, kíséрге el a segédtsztemet a helyszínre.

Felálltam:

- Szívesen.

A segédtszít Kübelwagenét úgy nagyjából ötven főt számláló, oldal-kocsis motorokon, páncélkocsikon, terepjárókon utazó, gépfegyverekkel felszerelt csapat kísérte. „Nagyon előreszaladtunk, nemcsak előtűnk, hanem mögöttünk és az oldalunkban is folyamatosan mozgásban lévő orosz csapatok vannak, és mivel nincsenek világos frontvonalak, bármikor beleszaladhatunk az egyikbe”, adott magyarázatot a motorzajt túlkiabálva a kisebb konvojnak is beillő kíséretre a százados.

Útközben kiégett vagy még mindig lángoló szalmatető házak mellett haladtunk el, az utat két oldalról szegélyező mezőkön kilőtt, de még mindig forró harcokcsik bukkantak elő, amelyekből sűrű, fekete füst gomolygott. Az út mentén felborult vontatók és hozzájuk erősített, különféle kaliberű ágyúk heverték szétszórva vagy a robbanásoktól görcsösen kicsavarodva, mintha egy óriás marka roppantotta volna össze őket; arrébb kiégett teherautócsontvázak és halott oroszok feküdtek a földön a legkülönbélebb pózokban, ronda földszinű egyenruhában – a pusztítás mértéke jelezte, hogy néhány órája még komoly harcok dúltak a környéken.

- Van fegyvere? – fordult hozzám a százados, amikor utunk során az első temetetlen német halottakat megpillantottuk.

- Nem dísznek hordom – csaptam a Waltheremet rejtő pisztolytáskára.

- Tudja is használni?

- Természetesen.

- Akkor azt javaslom, hogy mindig tartsa magánál, és ne habozzon használni.

- Ha arra kerül a sor, megteszem, ami tőlem telik – feleltem elszántan.

- Automata fegyverek ellen ezzel semmire sem megy - mondta. - Inkább magának tartogassa.

Sok jót nem ígértek a szavai. Idegesen körbepillantottam a tájon, de a távoli ágyúzás tompa zaján, a roncsokon és az itt-ott apró halmokként heverő hullákon kívül semmit sem láttam, ami harcra utalt volna.

- Mire céloz ezzel?

- Arra, hogy kerülje el a fogságba esést - mondta ki, amit a szavai mögött sejtettem. - Ha odaérünk, megérti, hogy miért mondtam - tette hozzá száraz hangon, mintegy magyarázatképpen, aztán elfordult és a szeméhez emelte a látcsövét, ezzel is jelezve, hogy a maga részéről befejezettnek tekinti a beszélgetést.

Egy hatalmas mező közepén magányosan álló tanyaház volt az úticélunk, ahol tábori csendőrök és egy gyalogos egység katonái vártak ránk. A harckocsikkal megerősített ellenség váratlanul bukkant fel déli irányból, és azzal fenyegette a századot, hogy elvágja a főerőktől, bekeríti és megsemmisíti, ezért kénytelenek voltak visszavonulni egy közeli faluba, védelemre berendezkedni, amíg helyreállítják a zászlóalj többi részével a kapcsolatot, és az erősítés megérkezik. A tanyaházban ideiglenes tábori kórház volt, de a támadás miatt fájdalmas döntésre kényszerültek: el kellett hagyniuk a tanyát, anélkül, hogy a súlyos sebesülteket magukkal tudták volna vinni. Másnap, ahogy az erősítés megérkezett, sikerült visszafoglalni az előző nap elveszített területet - foglalta össze az egység parancsnoka, egy főhadnagy a történeteket.

Bent, az egykori elsősegélyhelyen poshadó vér szaga terjengett a füllesztő hőségben. Döglegyek dongtak a halottak felett, hogy lerakják a petéiket.

Néhány katona dermedt csendben állva bámulta egykori bajtársaik élettelen testét; egy egészségügyi tiszt járta végig a halottakat, hogy lefogja a szemüket, amely tele volt kinnal és rémülettel.

- Kihérélték őket - állt fel az egyik halott mellől a tiszt, amikor észrevette a századost. - Tiszta vér minden, valószínűleg még élhettek, amikor megcsonkították őket - magyarázta tárgyilagos hangon.

Szinte láttam magam előtt az egész jelenetet. Egyenként végeztek velük, és a többieknek végig kellett nézniük, hogy lássák, milyen sors vár rájuk is.

A terem egyik sarkában egy emberhalom volt (tornyosult). Kettéhasították a fejüket, valószínűleg egy súlyos baltával.

- Ők nem szenvedtek sokat - mondta az orvos, amikor a segédtsízt közelebb lépett a bajtársaink egymásra dobált testéből álló halomhoz.

- Megírja? - kérdezte a százados, már útban vissza a főhadiszállásra.
- Igen - feleltem összeszorult gyomorral. - Feltétlenül.
- Mindenkinek tudnia kell erről a gyalázatról - tette még hozzá, figyelmeztetve az ügy fontosságára.

A hadműveletek tovább folytak, de korántsem úgy alakultak, ahogy arra a politikai és hadvezetésünk számított. Előrenyomulásunkat végül a mindent elnyelő távolság, az őszi esőzésekkel sártengerré dagadó sztyeppe, majd a sarkvidéki hideget hozó tél és az oroszok Leningrád, majd Moszkva alatti szilárd eltökéltsége az év végén megállította. A Vörös Hadsereg sem volt már az az ügyetlenül manőverező tömeg, ahogy annak idején, a támadásunk első napjaiban a tábornok nekem jellemezte. Az oroszok helyreállították a tisztikaruk becsületét, előkerültek a váll-lapok és a lovaglósizmák; ismét bevezették a katonai rendfokozatokat, hogy fegyelmet és büszkeséget csöpögtessenek az erősen szorongatott hadseregbe. A marxista ideológia helyett a hazaszeretetről kezdtek el beszélni, Oroszország anyácskáról, míg bennünket az egykori hódító teuton lovagokhoz hasonlítottak. A politikai okokból kinevezett dilettánsok helyett tehetséges, rátermett tisztek vették át a csapatok parancsnokságát. Mindezt maga a tábornok mondta el nekem, akivel majd egy év után volt szerencsém újra találkozni.

A Krím-félszigeten harcolt, de hadtest helyett egy egész hadseregnek parancsolt, és egy további, a 11. hadsereghez kapcsolt román sereg irányítását is ellátta.

- Miről akar írni? - érdeklődött a tábornok.
- Még nem tudom - feleltem. - Ha megengedi, körülnézek, hátha találok valami izgalmas témát.

A tábornoknak nem volt ellenvetése.

- Járjon csak körbe, itt bőven talál anyagot, akár több cikkhez is - ajánlotta készségesen. - Biztos vagyok benne, hogy ugyanolyan méltó lesz hadseregünk és elesett katonáink emlékéhez, mint amilyen az előző volt.

- Á, szóval olvasta! - kiáltottam fel, mert hízelgett a tábornok dicsérete.

- Természetesen.

Valóban jó írás volt, számtalan újság átvette, a minisztériumban is elégedettek voltak velem, és jutalom gyanánt előléptettek.

Bár büszke voltam a főhadnagyi stráfokra, de ahogy Németország az orosz hadjáratot, úgy én sem terveztem túl hosszúra a katonai pályafutásomat. A légkör még mindig optimista volt, a harcok súlypontja áttevődött délre, csapataink már az orosz diktátorról elnevezett Volga menti város, Sztálingrád és a stratégiailag fontos kaukázusi olajmezők térségében harcoltak. Mindenki az orosz kapitulációra várt, és a háború utáni időkre készült. Úgy terveztem, hogy zsebemben a leszerelő papírokkal, hátam mögött a sikereimmel végre magam mögött hagyhatom álmos kis délnémet szülővárosomat és a helyi lapot, ahol dolgoztam, és felköltözöm a birodalom fővárosába. Bíztam benne, hogy a harctéri riportjaimmal aratott siker jó ajánlólevél lesz Berlinben valamelyik nagy országos laphoz.

Jó egy hétig maradtam még a félszigeten, és szinte minden, a hadműveletek szempontjából fontos helyre eljutottam. Végigjártam a Szevasztopolt védő betonerődök sorát, legalábbis azokat a törmelék-halmokat, amelyeket a mozsárágyúink rombolólövedékei és a rohamutászok robbanótöltetei meghagytak belőlük; leereszkedtem mind közül a legnagyobb mélyére, a föld alatti városként is működő Maxim Gorkij I-be, amely afféle önálló város volt vízművel, áramfejlesztővel, egészségügyi részleggel, kantinnal és géptermekekkel, ahol lőszerszállítók, fegyverraktárak kaptak helyet; bejártam a szétlőtt óvárost, elutaztam a félsziget keleti felébe, egészen Kericsig.

Végül mégsem ezekről a harcokról írtam. A generális nem tudhatta, én pedig nem árulhattam el neki, hogy a hátországból az előző évhez képest romlott a hangulat. Oroszország nem omlott össze, mint egy korhadó épület, a háború, most már váltakozó szerencséivel ugyan, de folyt tovább, és nekünk egyre nagyobb veszteségeink voltak. A propagandaminisztériumban arra jutottak, hogy a haditudósítók próbáljanak meg, amennyire csak a helyzet engedi, kevésbé drámai hangvételű cikkeket, tudósításokat írni.

„Nem akarok a munkájába beleszólni, hiszen maga profi, én pedig csak egy hivatalnok vagyok, de Németországnak a végső összecsapás előtt optimista hangokra van szüksége. Kérem, hogy ezt vegye figyelembe a témaválasztásánál”, bocsátott utamra a minisztérium utasítá-

sának szellemében a felettesem. Értettem, nagyon is jól értettem a finom célzást, és nem akartam elszúrni a dolgot, ám amikor végigjártam ezt a földi poklot, erős kétségeim támadtak, hogy eleget lehet-e tenni ennek a szelíd, mégis határozott kérésnek. Végül Walter képében rám mosolygott a szerencse.

Egy aknavető üteg katonái nevezték így el a dán doghoz hasonló, jól megtermett, zsemleszínű, bulldog állkapcsú korcsot. Egy ukrán faluban szegődött mellénk, mesélték a katonák, s hamarosan a csapatuk kabalakutyája lett. Ha kellett, üzeneteket vitt a tüzérségi megfigyelőknek, lőszert szállított, egy alkalommal még egy sebesültet is kihúzott a tűzvonalból. A jegyzeteim mellé készítettem néhány fotót a katonáról a kutyával együtt, és rögtön címet is adtam készülő cikkemnek: „A kutya az ember legjobb bajtársa.” Nem éppen a legeredetibb cím, de úgy véltem, hogy jól kifejezi az eb és az üteg tagjai között kialakult, már-már bajtársias kapcsolatot. Elégedett voltam a munkámmal, biztos voltam benne, hogy hasonlóan a korábbi írásaimhoz, ezzel is sikert aratok. Ahogy manapság, úgy akkoriban is sok mindent el lehetett adni az állatokkal, különösen a kutyával, ezzel az engedelmes, szeretetre méltó lényvel, aki oly sok ember életében az egyetlen társ, egyben a hűség szimbóluma. Igaz ugyan, hogy ugat, nyáladzik, megrágja a cipőnket, megtámadja a postást, és mindig oda piszkít, ahova nem lenne szabad, ám, minden hibája ellenére az ember mégis különös módon vonzódik a farkasok leszármazottjához, mert van egy tulajdonsága, amely szinte csak rá jellemző: szereti az embert, ráadásul az egyetlen állat, aki ezt látványosan ki is tudja mutatni. Ezért mi is szeretjük őt. Biztos voltam benne, hogy az olvasók is szeretni fogják Waltert, és persze a cikkemet is, amelyet remek pillanatfelvételekkel illusztráltam.

A fiatal hadnagy, aki idegenvezetőként körbekalauzolt a krími harcmezőkön, ragaszkodott hozzá, hogy búcsúzásként igyak meg velem néhány snapszot a Szevasztopol egyik többé-kevésbé épen maradt szállodájában berendezett tiszti klubban.

Távozóban a tábornok segédtisztjével futottam össze. A tanyaépülethez tett utunk óta nem találkoztam a századossal.

- Látom, megfogadta a tanácsomat – mondta.
- Mire gondol?

Válasz helyett az oldalamon lógó pisztolytáskára bökött.

- Ááá! - csaptam a fekete tokra. - Gondolja, hogy szükségem lesz rá? Csak nem bujkál még néhány komisszár a környéken? - viccelődtem, de a százados nem nevetett velem.

- Jöjjön, szívjunk el egy cigarettát.

A százados elmesélte, hogy még az előző év decemberének végén a szovjet erők offenzívát indítottak a Kerics-félszigetről, melynek nyitányaként sikerült meglepetésszerűen partra szállniuk Feodoszijánál, elfoglalni a várost, és ezzel visszavonulásra kényszeríteni az erőinket. Az orosz partraszállás idején kénytelenek voltunk a város táborig kórházában fekvő sebesülteket katonaoorvosok felügyelete mellett hátrahagyni. Az oroszok nem sokat teketóriáztak, sokat közülük azonnal agyonlőttek; a járóképtelenekre nem pazarolták a lőszert, levonszolták őket a tengerpartra, lelocsolták őket, és hagyták, hogy halálra fagyjanak a dermesztő hidegben.

Egy pillanat alatt kijózanodtam, és a jókedvem is elpárolgott.

- Úgy látom, hogy változtak a módszereik - mondtam.

- Hát igen, a módszerek változnak, de az emberek nem - bölintott a százados. - És a folytatást illetően sem vagyok optimista. Remélem, hogy megírja - nézett rám várakozóan rövid hallgatás után.

- Hát... ha egy mód van rá...

- Legyen így - veregette meg a vállam. - Németországnak tudnia kell, hogy mi történik a katonáival.

- Ahogy mondja - hagytam rá, majd arra hivatkozva, hogy a futárgép, amellyel hazautazom, hamarosan indul, kimentettem magam.

Walterről, a kutyáról az egész beszélgetésünk alatt egy szót sem ejtettem.